

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXV. - Štev. 2 (804)

T R S T - 9. februarja 1973

50 lir

Ob desetletnici posebnega statuta Furlanije - Julijske krajine

Dežela ni rešila perečih vprašanj

Deželni svet je prejšnjo sredo na svečani seji proslavil deseto obletnico posebnega statuta dežele Furlanije-Julijske krajine. Obletnico posebnega statuta, ki je bil odobren z zakonom z dne 31. januarja 1963, so proslavili zato, ker je bil to prvi temeljni akt za ustanovitev naše dežele.

Ker se je KPI vedno borila za uresničenje načel demokratične republiške ustave in se zavzemala za decentralizacijo državne oblasti, je, razumljivo, pozdravila rojstvo nove dežele kot prvi akt na poti razvoja demokracije, decentralizacije osrednje oblasti v splošno korist avtonomije ter širših pristojnosti krajevnih ustanov.

Po krivdi Krščanske demokracije in drugih vladnih strank je bila dežela Furlanija-Julijska krajina ustanovljena celih petnajst let za ostalimi deželami s posebnim statutom. Ne moremo zamolčati dejstva, da je po krivdi omenjenih strank naša dežela dobila omejene pristojnosti.

Vladne stranke so pristale na ustanovitev naše deželne šele tedaj, ko je gibanje za ustanovitev dežel in decentralizacijo doseglo tako široke dimenzije, da ga ni bilo mogoče več ignorirati. Na čelu tega gibanja smo bili mi komunisti; aktivno pa so v njem sodelovale tudi druge demokratične sile. Temu gibanju so se pridružile tudi katoliške množice in nekateri predstavniki Krščanske demokracije. To je prisililo vlado, da je

predložila v parlamentu predlog za ustanovitev naše dežele.

V času, ko je parlament razpravljal o posebnem statutu naše dežele, je vladalo zelo hladno razpoloženje do decentralizacije in avtonomije. Ta hladnost se je izražala zlasti v negativnih posegih demokristjanskih prvakov, nekateri iz

DUŠAN LOVRIHA

(Nadaljevanje na 2. strani)

Fašistični atentat na sedež CGIL v Trstu

V noči med sredo in četrtkom so fašisti poskusili zažgati sedež sindikata CGIL v Ulici Pondares v Trstu. Vrata pisarne sindikata upokojencev so polili z vnetljivo tekočino in nato podtaknili ogenj. Na srečo so stanovanjci gornjih nadstropij pravočasno opazili dim in gasilci so požar pogasili.

Vest o zločinskem fašističnem atentatu je hudo vznemirila tržaške delavce in vso demokratično javnost. Pristaniški delavci so oklicali protestno stavko ter odšli v sprevedu po mestu. Pridružili so se jim tudi industrijski delavci.

Atentat na delavski sindikat je nedvomno imel za cilj zadeti enotno delavsko gibanje prav v času, ki bje odločen boj za družbeni napredek, za demokracijo, za prepoved tržaškega re-

Resolucija tržaškega občinskega sveta

Tržaški občinski svet je dne 2. februarja 1973 sprejel resolucijo, ki zahteva celovito zakonsko zaščito Slovencev.

Resolucija se glasi:

«Tržaški občinski svet, izvoljen 26. novembra 1972, poziva parlament in vlado, da čim prej izvedeta z ustreznimi instrumenti ustavna določila italijanske republike za celovito izvajanje državljanov slovenske manjšine in v ta namen obvezuje parlamentarne demokratične sile, da predložijo in podprejo v pristojnih organih predloge za izdajo izvršilnih zakonov.

Občinski svet poleg tega obvezuje občinski odbor, da bo deloval za priznanje omenjenih pravic tudi glede svojih specifičnih pristojnosti in oblasti».

Delegacija CK ZKS na obisku v Trstu

Dne 5. t.m. so se v Trstu srečali predstavniki CK Zveze komunistov Slovenije in deželnega komiteja KPI Furlanije-Julijske krajine. Delegaciji sta si izmenjali informacije o delovanju komunistov o obeh deželah. Delegacijo CK ZKS je vodil novi sekretar tov. Šetine, delegacijo deželnega komiteja KPI pa tov. Cuffaro.

Fašisti se čutijo varni in močni, saj so oblasti do njih skrajno pristljive. Atentat je sad ozračja, ki že nekaj časa veje tako v Trstu kot v državi sploh. Zato nas atentat ne začuduje. Do kje sega popustljivost oblasti zgovorno potrjujejo tudi razne razsodbe, po katerih so fašistični napadalec vselej oproščeni. Tudi nedavni proces proti Fredi nam nekaj pove!

Vodstvo tržaške federacije KPI je v četrtek zjutraj objavilo ogorčen protest, v katerem je med drugim podčrtano, da komunisti ne bodo dopustili, da bi se provokacije ponavljale. Vodstvo federacije poudarja tudi, da se morajo sodstvo, policija, krajevni organi oblasti čutili nadežani, da bodo demokracijo in gibanje upokojencev zaščitili.

Ob desetletnici posebnega statuta dežele

(Nadaljevanje s 1. strani)

med njih so celo glasovali proti statutu. Zaradi protiljudske politike je posebni statut v marsičem pomanjkljiv.

Komunisti smo se v parlamentu borili za to, da bi posebni statut določal široke pristojnosti nove dežele. Vztrajno smo zagovarjali načelo, naj dežela dobi široko pristojnost za reševanje vprašanj slovenske narodnostne skupnosti. Tega nismo dosegli zaradi nasprotovanja Krščanske demokracije. Kljub temu pa smo rojstvo dežele Furlanije-Juljske krajine pozdravili. Upali smo, da bodo politične sile, v deželni svet bolj naklonjene uresničevanju demokratičnih načel avtonomije in priznanju ter zaščiti pravic Slovencev. Dosedanje delovanje deželnega sveta pa je neizpodbitno pokazalo, da česar Krščanska demokracija in vlada nista uspela prepričati v parlamentu, preperečuje sedaj leva sredina v deželi.

Posebni statut dežele je pomanjkljiv. Ko ta statut sedaj primerjamo z navadnimi statuti drugih dežel, lahko ugotovljamo, da je naša ugotovitev utemeljena. Obsodbe vredno je dejstvo, da stranke, ki predstavljajo večino v deželni svet, niso izpolnile niti tistih nalog, ki bi jih lahko izpolnile kljub okrnjeni avtonomiji dežele. V pomanjkanju politične volje se enostavno sklicujejo na pristojnost države odnosno osrednje vlade.

Vemo da obstajajo določene pravne ovire zlasti, kar se tiče vprašanj Slovencev. Nismo pozabili na negativno razsodbo ustavnega sodišča. Vendar pa smo prepričani, da bi bilo možno sporazumno rešiti vsaj nekatera manjšinska vprašanja.

V devetih letih je dežela imela na razpolago okrog 500 milijard lir, potrosila pa je samo 350 milijard; okrog 150 milijard leži v bančnih zavodih. Za deželo, kakršna je naša, 500 milijard ni mnogo, vendar pa menimo, da bi z zdravo politiko deželne uprave in z raznimi državnimi posegi rešili številna gospodarska in socialna vprašanja.

Posledice zgrešene politike so vidne: tržaško gospodarstvo propada, kriza v drugih pokrajinah dežele se širi, kmetijstvo prav tako propada, gorska področja so zapuščena in prebivalstvo se množično izseljuje, socialne storitve od sta-

Osnutek deželnega zakona o gorskih skupnostih ne upošteva pravic Slovencev

Na osnovi državnega zakona št. 1102 so dežele dolžne, da razdelijo gorska področja na istovrstne gorske skupnosti. Druge italijanske dežele so to že storile, dežela Furlanija-Juljska krajina pa šele sedaj pristopa k izvajanju omenjenega državnega zakona.

Pred kratkim je komisija deželnega sveta odobrila osnutek posebnega deželnega zakona, po katerem bodo gorata področja razdeljena na več skupnosti. Osnutek zakona je bil odobren z glasovi demokristjanov, socialdemokratov in tudi socialistov. Zgodilo pa se je, kar se ne bi smelo zgoditi. Novi zakon krši oblastveno pristojnost deželnega sveta in občin za razmejitev

gorskih področij, omejuje pravice gorskih skupnosti pri sestavljanju svojih statutov, zanika sredstva za finansiranje programov, odvzema avtonomijo skupnostim pri izdelovanju in uresničevanju razvojnih programov in področnih urbanističnih načrtov in končno, kar je za nas Slovence najhujše, odklanja zaščito pravic slovenske narodnostne skupnosti.

Vsled tega je deželni komité KPI Furlanije-Juljske krajine pozval vse politične sile, ki se zavzemajo za deželno in krajevno avtonomijo, naj preperečijo dokončno odobritev zakona, ki ga je izdelala zgoraj omenjena komisija

Komisija poslanske zbornice odobrila zakonski osnutek za slovenske šole

Prosvetna komisija poslanske zbornice je odobrila osnutek zakona Škerk-Belci za slovenske šole.

Poslanec Škerk je med drugim predlagal ustanovitev enotnega slovenskega šolskega okrožja za tržaško in goriško pokrajino, pet slovenskih didaktičnih ravnateljstev v tržaški in dve slovenski didaktični ravnateljstvi v goriški pokrajini. Tako šolski nadzornik in didaktični ravnatelji naj bodo Slovenci.

Prav tako je Škerk predlagal ustanovitev enotne uprave za vse slovenske otroške vrte. Predlagal je tudi naj se z zakonom prizna diplome, pridobljene na univerzah v Jugoslaviji, pravico do štipendije dijakov, ki študirajo na omenjenih univerzah ter ustanovitev tečajev za slovenske vrtnarice. Tečaja naj bi bila na slovenskih učiteljskih v Trstu in Gorici.

Poslanec Škerk je dalje predlagal naj

novanj, prevozov in šol do zdravstvenih ustanov niso urejene.

To so dejstva, ki jih beležimo ob desetletnici odobritve posebnega statuta avtonomne dežele Furlanije-Juljske krajine.

se pri deželni šolskem skrbništvu ustanovi posebna komisija za reševanje vprašanj slovenske šole.

Praznik bratstva

Prosvetno društvo «Srečko Kosovel» iz Ronk je ob sodelovanju krajevne ustanove «Pro Loco» in Slovenske prosvetne zveze priredilo dne 27. januarja v Ronkah «Slovensko-italijanski pevski večer». Nastopili so zbori: «Srečko Kosovel» in «Giuseppe Verdi» iz Ronk, «Oton Župančič iz Standreža, nonet iz Sovodenj, «Kras - Dol-Poljane, «Città di Gradisca» iz Gradišča ob Soči «Srečko Kosovel» iz Ajdovščine in harmonikarski orkester «Miramar» iz Trsta.

Župan iz Ronk, Umberto Blasutto, je v pozdravnem nagovoru med drugim poudaril, da «blesteča pobuda nima samo namena primerjati različnih glasbenih storitev dveh sosednih narodov in držav, ampak predvsem nalogo utrjevati sodelovanje ob spoštovanju narodnih posebnosti in zagotavljanje temeljev miru. Bratstvo, prijateljstvo in mir, to so resnični cilji te pomembne kulturne prireditve».

Stranke ustavnega loka pozivajo parlament, naj odobri zakone v prid Slovincem

Zapis o seji občinskega sveta v Trstu

Na svoji zadnji seji je tržaški občinski svet sprejel resolucijo s katero moralno obvezuje parlamentarne demokratičnih sil, da predložijo zakonske osnutke za zaščito slovenske manjšine, oziroma, da jih v parlamentu podpro.

Resolucijo, ki je v bistvu (z nekaterimi pomanjkljivostmi), ponovitev predloga komunistov v občinskem svetu in zahtev, ki jih je v svojem posegu obrazložil tovariš Spetič, so podprle vse stranke ustavnega loka, od liberalcev in demokristjanov do leve opozicije.

Pomembno se nam zdi, da so na zahtevo svetovalcev KPI vključili v resolucijo zadnji odstavek, ki obvezuje občinsko upravo, da bo — skladno s svojimi pristojnostmi — jamčila slovenskemu prebivalstvu uživanje svojih manjšinskih pravic.

Tega odstavka v osnutku odborove resolucije ni bilo, kar je povsem razumljivo. Levosredinska občinska uprava ni pokazala bogvekakšne pripravljenosti, da bi tudi konkretno pristopila k reševanju naših problemov. Njim je šlo za «lepo gesto», za izraz «dobre volje», za poziv parlamentu. Res je, da je tudi to pozitivno, istočasno pa je res, da je taka «dobra volja» prazna, če bi je ne podpirala pozitivna praksa v tem smislu.

Komunisti smo ta odstavek izsilili in jasno je, da bomo odslej vztrajno opozarjali občinski odbor na obveznost, ko so jo potrdili vsi občinski svetovalci. Če teh obveznosti ne bodo upoštevali bi pomenilo, da pristopajo k stališčem edine politične sile, ki se jim je protivila. In to je neofašistična MSI.

Vsekakor menimo, da je pozitivno, kar se je zgodilo. Stranke ustavnega loka pozivajo, iz Trsta, rimski parlament, naj odobri zaščitne zakone v prid Slovincem. To ni malo, če upoštevamo, da smo doslej od teh strank prejeli le meglena zagotovila. Resolucija, ki so jo odobrili prvaki teh strank, obvezuje njihove parlamentarce (demokristjane, socialdemokrate, tudi liberalce), da nekaj ukrenejo v tem smislu, mimo zlogasne in zavrjene demokristjanske teze o «postopnosti» reševanja naših zahtev.

Komunisti smo v tem smislu že utrlji pot s svojim zakonskim osnutkom, oziroma osnutkoma zaščitnega zakona KPI in PSIUP. Socialistični poslanci so prav tako vložili svoj zakonski predlog. Besedo imajo sedaj drugi.

Padlo pa je medtem moralno izsiljevanje, češ da bi v Trstu ne sprejeli takih zakonov. Nasprotno: prav v Trstu ki je bil razbičan zaradi raznih ireden-

tističnih in šovinističnih polemik, so se vse stranke ustavnega loka zavzele za globalno zaščito vse slovenske manjšine.

Kaj pravi deželno vodstvo KD, ki vztraja na zgrešeni tezi postopnosti?

V parlamentu obstajajo sile, ki v duhu te enotnosti lahko v najkrajšem času odobrijo zaščitni zakon za Slovence. Menimo, da je naša dolžnost, da pritisnemo v tem smislu. Ne bi bilo zgrešeno, če bi ta stališča podprle tudi druge demokratične in slovenske uprave.

Priprave na 5. deželno konferenco KPI

V Trstu in v vsej naši deželi so v teku letni kongresi komunističnih sekcij. Ti kongresi so predvideni po statutu partije. Toda letos imajo izreden pomen. Tudi njihova značilnost je povsem nova. Sekcije so tokrat razvile diskusijo na osnovi dokumenta, ki ga je v pripravo 5. deželne konference KPI izdal deželni partijski komité Brošura, v kateri je objavljen omenjeni dokument, je izšla tudi v slovenščini.

Značilnosti letošnjih sekcijских kongresov je torej v tem, da se vršijo v okviru priprav na deželno partijsko konferenco, ki bo v Trstu 10. in 11. marca 1973. Tudi delegate za to konferenco izbirajo na sekcijских kongresih.

Gre torej za neko novost, ki pa ni zgolj formalna; gre za splošno obvezo partije, da pospeši akcije za razvoj deželne avtonomije. Sekcijski kongresi bodo, s pomočjo tovarišev, prispevali k razvoju naših iniciativ. To je važen pogoj, ki bo okrepil bitko za temeljito premembo politike v deželi in v vsej državi; bitko za zrušenje vlade, ki jo vodita Andreotti in Malagodi.

Dokument predstavlja jedro diskusije o italijanski politiki in o politiki deželne levosredinske vlade ter prikazuje sestransko negativne posledice vladne politike tako na gospodarskem kot na socialnem področju; prikazuje

pa tudi polom leve sredine in to ob problemu, ki je bistvenega pomena, ob problemu demokracije in pravic slovenske narodnostne manjšine.

Po jasni obrazložitvi odgovornosti politike se v dokumentu podčrtuje pomen razvoja enotnih množičnih bojev in novih odnosov med silami, ki zagovarjajo deželno avtonomijo; pomen dokončne odprave protikomunizma, kar je pogoj za izhod iz sedanje krize.

V povezavi med problemi demokratične prenovitve države in vloge dežele se postavlja vprašanje svobodnega razvoja slovenske narodnostne manjšine, ki živi v Furlaniji-Julijski krajini, kajti popolne demokracije v deželi in državi ne bo dokler ne bodo rešeni ti osnovni problemi.

Dokument vsebuje tudi obširno poglavje, o življenju partije, o problemih njenega utrjevanja in širjenja, o razvoju iniciativ komunistov za rešitev občutenih in nujnih problemov. Zlasti važen je sklepni del dokumenta, v katerem so objasnjene točke programa npr. takojšnje akcije za rešitev osnovnih in nujnih problemov in za temeljito spremembo sedanje politike na državni in deželni ravni.

Gre za platformo, ki jo KPI predstavlja za odkrito konfrontacijo drugim demokratičnim političnim silam. Tem

(Konec na 8. strani)

Po «procesu Freda» v Trstu

Sodišče na zatožni klopi

Prve dni prejšnjega tedna je Trst bil pomazan, kot še nikoli prej, z napismi o «osvoboditvi Freda», psedopalestinskimi frazami, izrazitimi protižidovskimi psovkami in podobnimi provokacijskimi gesli, Sinagogo v Ulici Sv. Frančiška so zlikovci v celoti premazali in se pri tem celo posluževali rdeče barve. V resnici pa bi morali uporabiti črni firnež, kot je to navada pri fašistih.

Tržačani so na tak način izvedeli, da poteka v sodni palači zraven koronejskih zaporov proces proti padovanske-mu odvetniku Francu Fredi, ki je obtožen krvavega bombnega atentata v milanski Kmečki banki na Trgu Fontana.

Navzven ni bilo, razen napisov, ki jih nihče ni zbrisal, posebnih znakov o tem, kaj se je med mračnimi zidovi odvijalo. V resnici pa je vsak, ki je iz poklicnih dolžnosti prestopil tiste dni vhod na veliko dvorišče do enonadstropne stavbe porotnega sodišča, imel občutek, ko da stopa nazaj po stopnišču časa.

Ali ni bilo vzdužje na tržaškem sodišču, kot če bi živeli v tretjem Rajhu? Nacistični odvetnik vstopi v dvorano v dolgem usnjenem (gestapovskem) plašču, vede se samozavestno in arogantno, kot če bi mu že vnaprej zagotovili «neutrlnost» sodišča. Med publiko stoje uniformirani mladinci, ki stegnejo roke v esesovski pozdrav in grme, povsem nemoteno, svoj mrtvaški «Sieg heil!» Priči, ki ga obtožuje, zabrusi obtoženec, nad katerim lebde sence šestnajstih umorjenih v milanskem pokolu: «Hitler bi te že uničil. S psihičnimi degeneriranci ni treba govoriti; iztrebiti jih je treba».

Kot višek se še Freda oglasi na račun sodnikov: «Saj pravim. Pravica je kakor krmilo: tja zavija, kamor ga obrneš».

Freda je zelo dobro vedel, kaj počenja. Sam je prepričan, da je «Führer»

in da se mu ne more nič zgoditi. Celo več: vedel je, da se tržaško sodstvo (isti javni tožilec, ki ga je mirno poslušal) ukvarja z njegovo knjižico z istim naslovom (Pravica je kakor krmilo...) in da se bo moral zaradi te, v kateri žali sodstvo, zagovarjati čez poldrugi mesec na istem sodišču. Kljub temu je z aroganco ponovil žaljivko in svojim sodnikom dejal, da jih lahko obračajo, kakor krmilo.

In res. Nekaj ur pozneje so ga isti sodniki oprostili, skupaj z dvema tržaškima pajdašema.

Povsem nemoteno, ob popolni (rekli bi - zajamčeni) pasivnosti sodnikov, javnega tožilca in policijskih oblasti, se je tržaški proces proti Fredi spremenil v fašistično manifestacijo, na kateri ni manjkalo kazenskih prekrškov: od povečevanja nacizma in fašizma, do ustrahovanja priče, zalitve sodnikov

in podobno. Vse to v sodni dvorani, ki se nahaja na ozemlju republike, ki je demokratična in katere ustava temelji na odporništvu.

Da bo jasno. Ne briga nas, zakaj in kako je bil nacist Freda oproščen vsakršne krivde. Tudi nas ne zanima, zakaj se niso sodniki globje pozanimali za nekatere podrobnosti, ki bi osvetlile vlogo tržaških fašistov v splošni strategiji napetosti v letu 1969. To bo verjetno nadoknadil milanski sodnik D'Ambrosio, ki ni strahopetec.

Pač pa mislimo, da je prav, da se tovariši spoprimejo z drugim vprašanjem. Na zatožni klopi je tržaška sodna (in policijska) oblast. Tista organa državnega aparata, ki veljata na našem obmejnem področju kot «posebna struktura», v katero smejo le izbrani elementi in ki še dandanes jamčita fašistom in drugim prevratnikom tako potuho.

Antifašistična mobilizacija mora usmeriti svoj pritisk k temu cilju: demokratizirati je treba tržaško sodstvo, iz policije pa odpraviti navlake fašizma.

Vemo, da zakon (seveda, fašistični) prepoveduje vsakršno kritiko sodnim oblastem. Mi jo izrekamo v imenu ustave in republiške zakonitosti. Zahtevamo, skupaj z tovariši parlamentarci, da se tržaški sodniki disciplinsko kaznujejo in odstranijo. Da na njihovo mesto pridejo ljudje, ki jim bo edino pravilo zakonitost, ki izvira iz ustave.

V nasprotnem primeru, kako naj zaupamo izidu procesa za zločine esesovcev in njihovih pomagačev v Rižarni? Naj se spet razlega v sodni dvorani nacistični «heil!»?

Tega komunisti in ostali demokrati ne smemo dopustiti.

st. s.

Zamenjava na tržaški radijski postaji

Odras rimske politike

Na slovenskem oddelku tržaškega radia še vedno vlada velika napetost. Kot je znano je bil po upokojitvi dosedanjega ravnatelja inž. Sancina imenovan za novega ravnatelja dr. Matej Poštovan. Njegovo imenovanje je povzročilo hudo negotovanje.

Predvsem gre za način, kako je prišlo do imenovanja. V bistvu je to, kar se je zgodilo v Trstu samo odraz tistega, kar se dela na vsedravnem vodstvu RAI TV.

V obrambo tega, kar se dogaja na tržaškem radiu je nastopil «Katoliški glas», kateremu se je pridružil tudi «Novi list». Oba lista v bistvu zagovarjata avtoritarne posege in ne upoštevata objektivnih ugovorov. Vso za-

devo skušata izkriviti. Ob branju tega, kar sta zapisala omenjena lista dobimo vtis, kot da je bilo tako pisanje naročeno. Kako naj bi drugače tolmačili povečevanje «dela v blagor slovenske narodnostne skupnosti»?

Zapisali smo že, da je to, kar se dogaja na tržaški radijski postaji odraz tistega, kar se dogaja v Rimu. Zato «spremembam» v Trstu niti ne pripisujemo tako velike važnosti. Toda to zelo zgovorno potrjuje, kako nujno potrebna je temeljita reforma celotne radijske in televizijske službe. Dokler bo v tej službi prevladovala mafija si ni mogoče obetati sprememb niti na tržaškem radiu, ki je, kot je vsem znano, vse prej kot pa tisto, kar bi moral biti.

Ob ustanovnem občnem zboru Tržaškega partizanskega pevskega zboru

Tržaški partizanski pevski zbor med vajo v Bazoviškem domu.

V nedeljo dopoldne bo v Ljudskem domu v Trebčah ustanovni občni zbor Tržaškega partizanskega pevskega zboru.

O novem pevskem zboru se že dolgo govori. Zamisel, da bi ustanovili tak zbor, ki bi gojil predvsem partizanske in ljudske pesmi raznih narodov, se je porodila že davno, pred dobrim letom pa so se začele prve priprave za uresničitev te zamisli. Ustanovljen je bil pripravljalni odbor, ki je imel že vrsto sej in vestno deluje. K zboru so pristopili številni pevci iz Bazovice, Padrič, Gropade, Trebč, Ricmanj, Lonjerja in drugih krajev in danes se že redno vadijo pod vodstvom Oskarja Kjudra.

«Prijetelji partizanske pesmi med našim ljudstvom — tako je dejal dirigent Oskar Kjuder — so zelo številni. To dokazujejo koncertni nastopi naših zborov, na katerih izvajajo največje navdušenje prav partizanske pesmi...

29. septembra 1972 je bil v Bazovici razširjeni sestanek prijateljev partizanske pesmi. Na sestanku je bil ustanovljen pripravljalni odbor. V tisku je bil objavljen razpis za prijavo k zboru. Razpis je dal zelo pozitivne rezultate, saj je doslej prijavljenih okrog 100 pevcev iz raznih krajev na Tržaškem.

Toda zbor bo imel še drugo funkcijo — odnosno jo že ima, saj družijo bivše borce in aktiviste. V svojem krogu razpravljajo — in to bodo delali tudi v prihodnje — ne le o zadevah, ki so neposredno v zvezi s petjem, temveč tudi o številnih nerešenih borčevskih vprašanjih. Znano je namreč, da mnogi bivši partizani nimajo še urejena statusa borca».

Tovariš Kjuder je še dejal: «Nimamo namena biti ne vem kakšen elitni zbor, čeprav bomo h kvalitetnemu petju težili. Nadaljevati hočemo predvsem tradicije našega osvobodilnega boja. Naredili bomo, kar bomo mogli. Eno je gotovo: dobre volje in sposobnosti ne manjka».

Ustanovni občni zbor v Trebčah bo prava partizanska manifestacija. Poleg pevcev, podpornih članov in prijateljev zboru bodo prišli na ustanovni občni zbor tudi predstavniki raznih organizacij in ustanov. Med njimi bosta tudi predsednik vodstva ANPI poslanec Arrigo Boldrini in predsednik ZZB NOV Slovenije tov. Janko Rudolf.

Tržaški partizanski pevski zbor tovariško pozdravljamo, njegovemu ustanovnemu občnemu pa pošiljamo brat-ska voščila.

20 let orkestra Glasbene matice

1953-1973: 20 let umetniškega snovanja orkestra Glasbene matice; 140 koncertov, 44 gostovanj, 97 radijskih snemanj, 6 televizijskih snemanj, izvedba skladb 200 in več skladateljev, sodelovanje 80 solistov, 9 zborov, udeležba pri treh operetah. Te številke navaja okusno opremljen dvojezični zbornik, ki ga je ustanova izdala ob svojem jubileju. Toda kako šele oživi njihova skopa zgovornost ob misli na vse gmotne, organizacijske težave, na umetniške napore, na živo tkivo medčloveških odnosov hkrati pa tudi členovitega in enotnega glasbenega telesa skozi dvajset let trdega dela ter nespornih uspehov in priznanj. V zadnjih letih predstavlja orkester Glasbene matice pomemben dejavnik v okviru tržaškega kulturnega življenja.

To pomembno obletnico je orkester proslavil z zabavnim slavnostnim koncertnim večerom v Kulturnem domu. Pod vodstvom svojega stalnega dirigenta Oskarja Kjudra in Janka Banater ob sodelovanju mezzosopranistke Alenke Dernač, recitatorja Julija Guština in violinista Črtomirja Šiškoviča je orkester prednašal Beethovnovu uverturo «Egmont» in njegovo «Romanco» za violino in orkester, Lipovškovo «Osamljena» za mezzosopran in orkester ter simfonično pravljico «Peter in volk» Sergeja Prokofjeva.

Po pozdravnem nagovoru predsednika Glasbene matice Dušana Hreščaka in zastopnika SKGZ Miroslava Košute, ki je še posebej čestital «duši» orkestra profesorju Kjudru za njegovo vzorno požrtvovalnost, je podpredsednik Zveze kulturno prosvetnih organizacij Slovenije Andrej Ujčič podelil starejšim članom orkestra Gallusove značke, dirigentu Kjudru pa Gallusovo plaketo. Nazadnje se je tovariš Kjuder v imenu orkestra zahvalil za čestitke in priznanja; izrazil je upanje in prepričanje, da bodo ob vse vztrajnejšem prizadevanju «...Vremena kranjcem se zjasnila». S posebno toplo zahvalo se je še obrnil do italijanskih orkestrašev in zaželel, da bi glasbena govorica s svojo univerzalnostjo vse bolj združevala skupaj živeča naroda.

R. K.

GLASBENA MATICA - TRST

V soboto, 17. februarja 1973 ob 21. uri

Kulturnem domu v Trstu

Pevski zbor COLLEGIUM MUSICU iz Beograda

Dirigent:
Darinka Matić

Pevski jubilej Danila Merlaka

Znani operni pevec Danilo Merlak iz Škedenja je pred kratkim slavil 25-letnico svojega umetniškega dela. Svečanost je bila v Ljubljani, kjer že vrsto let uspešno deluje. Ob tej priliki mu je dirigent in skladatelj Rado Simoniti poslal pismo v katerem pravi:

«Dragi Danilo, praznuješ svoj pevski življenjski jubilej. Srečko Kosovel je napisal: 'Rad bi povedal ljudem lepo, dobro besedo, svetlo besedo, kakor je svetlo novembrsko sonce na Krasu. Toda moja beseda je t'pka in molčiča, grenka, kakor brinjeva jagoda s Krasa. V njej je trpljenje, za katero ne boste nikoli izvedeli, v njej je bolelost, katere ne smete poznati'.

Te čudovite besede, dragi Danilo, se spajajo s Tvojo mladostjo, s Tvojo rastjo in s Tvojim ustvarjalnim delom, ter s Tvojo čudovito pevsko močjo. Ustvarjalno moč in umetniški zanos, ki je redko komu dan, si dosegeš, in z delavnostjo in notranjo močjo si se dvignil med naše prve operne in koncertne ustvarjalce.

Redki so operni pevci, ki so toliko svojih moči posvetili naši domači ustvarjalnosti. Nepozabne bodo ostale skladbe Paborja, Bravničarja, Švare, Grbca, Simonitija, Škerjanca, Savina in še mnogo drugih slovenskih kompozitov, ki so zaživele prav v Tvoji izvedbi.

Zabvalo za Tvoje delo na opernih in koncertnih deskah Ti izražamo vsi.

Rad si imel mamo, rad imaš svoj Škedenj in svoj dragi Trst, rad imaš matično deželo, ki si ji posvetil vse svoje ustvarjalne moči. Samo to bi Ti rekel: Danilo, hvala!

Končam s Srečkom Kosovelom: 'Moja bolečina je ponosna in molčiča in bolj nego ljudje jo razumejo bori na gmajni in brinjevi grmi za skalami'.

Ostani Kraševac, Škedenjec, z nami pa ostani še dolgo zvest naši Operi!

Danilo Merlak je letos prejel nagrado Prešernovega sklada. V utemeljitvi je rečeno, da je Merlak odlično izpolnil zahtevne vloge, ki so mu bile zaupane.

Slavljenju iskreno čestitamo.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA IN SLOVENSKA PROSVETA

prirejata

OSREDNJO PREŠERNOVO PROSLAVO

v nedeljo 11. februarja ob 17. uri
v Kulturnem domu v Trstu

Slavnostni govornik bo pisatelj
IVAN POTRČ

Sodelujejo: Stalno slovensko gledališče v Trstu. Slovensko amatersko gledališče, Radijski oder in pevski zbor prosvetnega društva Tabor z Opčin.

Prešernova proslava v Dolini

Prešernova proslava pod pokroviteljstvom občinske uprave v Dolini. Velika dvorana nove telovadnice je bila polna občinstva, ki je z zanimanjem sledilo pestremu sporedu.

Preteklo nedeljo je bila v novi telovadnici v Dolini osrednja Prešernova proslava za dolinsko občino.

Uvodni nagovor je imel župan Dušan Lovriha. Med drugim je zagotovil, da bodo v Boljuncu kmalu začeli graditi Kulturni dom, v Borštu pa bodo uredili primerno dvorano, ki bo služila v kulturne namene.

Slavnostni govor je imela učiteljica Nerina Svabova. Razvijala je Prešernove misli o rodni zemlji, materinem jeziku, zvestobi svojemu narodu in spoštovanju sosedov.

Sledil je obširen in pester kulturni spored, ki so ga izvajali: pevski zbor nižje srednje šole iz Doline, mešani

zbor iz Mačkovelj, mešani zbor Slovenec iz Boršta, mešani zbor Prešeren iz Boljunca, moški zbor Vodnik iz Doline, člani dramske skupine PD Slovenec iz Boršta, člani dramske skupine PD Prešeren iz Boljunca, godba na pihala iz Ricmanj in pesnica Irena Žerjal-Pučnik, ki je brala svoje poezije.

Lahko zapišemo, da je bila nedeljska prireditev v Dolini prva tovrstna kulturna manifestacija saj je bila pod pokroviteljstvom dolinske občinske uprave. Temu vzgledu naj bi sledile tudi druge občine.

Na predvečer te pomembne kulturne prireditve je bila odprta nova telovadnica, ki je zgrajena tako, da lahko služi tudi v druge namene.

Koncert v Nabrežini

V nedeljo, 28. januarja je gostoval v Nabrežini Učiteljski pevski zbor Slovenije «Emil Adamič». Izvajal je polifonske, umetne in narodne pesmi v raznih priredbah. Številna publika, ki je do zadnjega kotička napolnila dvorano «Igo Gruden», je bila silno navdušena, kar so potrdili aplavzi in zahteve po ponovitvah, ko pa je zbor intoniral znano Gobčevo Pesem o svobodi se poslušalci niso mogli zadržati in med samim izvajanjem se je vsul val odobravanja. Razumljivo je, da so bili tudi pevci prijetno presenečeni in niso mogli prikriti svojega zadovoljstva. Ta pomembna kulturna manifestacija je še enkrat nesporno potrdila, da si naši ljudje željo kvalitetnih prireditev in kulturnega izživljanja sploh.

Učiteljski zbor «Emil Adamič» slavi 45-letnico svoje ustanovitve. Predhodnik sedanjega zbora je nastal v Trstu, vodil pa ga je glasbeni pedagog Srečko Kumar. Po prisilnem odhodu slovenskega učiteljstva v Jugoslavijo (za časa fašističnega trinoštva) se je zbor formiral v Ljubljani ter neprekinjeno deloval do druge svetovne vojne. Po osvoboditvi se je krepko uveljavil in je gostoval tudi v številnih evropskih državah. Leta 1957 je na mednarodnem tekmovanju v Arezzu osvojil drugo mesto. Predsednik Tito je zbor odlikoval z redom za zasluge za narod, Zveza kulturno prosvetnih organizacij Slovenije pa mu je podelila Gallusovo plaketo.

m. k.

Solidarnost z Vietnamom je aktualna in potrebna

Nekateri se sprašujejo: ali je po sklenitvi sporazuma o prenehanju vojne v Vietnamu še aktualno gibanje za mir in neodvisnost Vietnama, ali imajo še smisel odbori za solidarnost z Vietnamom in ali so akcije v podporo vietnamskemu ljudstvu še potrebne?

Naš odgovor na ta vprašanja je enostaven, jasen in odločen: da, gibanje za solidarnost z vietnamskim ljudstvom je še aktualno in tudi sila potrebno!

Pariški sporazum je predvsem sad junaškega boja vietnamskih partizanov in vietnamskega ljudstva sploh. Vojaški kolos ZDA je v letih umazane vojne prizadejal malemu vietnamskemu narodu strašno gorje, ni pa upognil tega junaškega naroda. Sporazum je tudi sad volje vseh miroljubnih in demokratičnih sil v svetu in torej tudi sad gibanja za mir, neodvisnost in svobodo Vietnama, v sklopu katerega so Slovenci in Italijani iz Trsta in vse Furlanije-Juljske krajine dali svoj pomemben doprinos.

Vendar mir v Vietnamu še ni ustavljen. Nixonova vlada ne daje jamstva, da bo spoštovala sporazum. Zato je nujno potrebna nenehna budnost. Nedavna preteklost nam nudi mnogo zgovornih dokazov, ki potrjujejo pravilnost te ugotovitve.

Milijoni ton razstreliva, ki so ga ameriški napadalci posejali po vietnamskih tleh in tridesetletna vojna, so grozno opustošili Vietnam. Vietnam-

ski narod bo moral še dolga leta prenašati težke posledice vojne. Potrebni bodo veliki naporji za odpravo ruševin, za obnovo dežele in normalizacijo življenja.

Tudi lutkovna vlada Južnega Vietnama bo prav gotovo še naprej povzročala provokacije.

Potrebno je torej in nujno, da z vso vnemo stopimo v akcije za ustalitev miru, za odhod ameriških čet iz Vietnama, za to da Vietnama zaživi v svobodi, neodvisnosti in demokraciji.

Z raznimi pobudami in na vseh ravneh moramo zahtevati, naj italijanska vlada prizna Demokratično vietnamsko republiko ter naveže z njo diplomatske in trgovske stike.

Dokaze o tem, kaj so povzročili ameriški imperialisti v Vietnamu, ne smemo spraviti v arhive. Dokumentacija o tem, naj kroži med ljudstvom še naprej tako kot dokumentacija o fašističnih zločinih pri nas.

Gibanje za Vietnam je torej treba krepiti, razvijati dejavnost odborov in organizacij; še posebej pa je potrebno, da se razvijejo akcije za materialno pomoč Vietnamu.

Pred nadevnim je tržaški pokrajinski odbor za mir in neodvisnost Vietnama objavil poziv za zbiranje sredstev za pomoč vietnamskemu ljudstvu. Doslej je bilo zbranih že nekaj sredstev. To pobudo je treba okrepiti in jo vsestransko razviti.

neodvisnosti, nemogoča oborožena sila ne glede na to, kako velika je in kako surovo nastopa. Veliki, splošni pomen vietnamske izkušnje je torej v tem, da je potrdil nemoč sile, ki se je spopadla z odločnostjo naroda, da se ji upre.

Vietnam in vsa Indokina ležita na prostoru, na katerem se križajo važni interesi velikih sil in ki je bil stoletja izpostavljen njihovim udarcem. V največjem nazdobju sta se znašla na poti imperialističnih ambicij in akcij ameriške politike. Zato je odpor agresije v Vietnamu kot izraz najbolj življenjskih nacionalnih pravic in teženj te male dežele hkrati tudi opor načrtom in podvrženju drugih, predvsem majhnih držav, globalnim interesom velike sile. Osobodilni boj Vietnamcev je hkrati tudi boj za uveljavitev malih in narodov ter njihovega odpora prizadevanjem, da jim zunanji dejavniki določajo položaj in mesto v mednarodnih odnosih, njihovo vlogo v svetu in notranjo ureditev.

Sporazum o prenehanju vojne in vrnitvi miru vsebuje veliko kompromisov, vendar je ta dokument sprejemljiv za vse udeležence. Potrebno ga je dosledno uresničiti, da bi zares dosegli cilje, kakor so v njem zapisani: da pride do pomiritve in sestave enotne vlade, ki bo vodila politiko miru in neodvisnosti, do ponovne združitve Vietnama po mirni poti v državo, ki ne bo pripadala vojaškemu bloku in zvezam. Vsi ti cilji so bili od vsega začetka izpisani na zastavah gibanja narodne osvoboditve in njegove začasne revolucionarne vlade, ene izmed štirih podpisnic sporazuma. S tem je ta dokument, čeprav ne obsega vseh teženj osvobodilnega gibanja, tudi izraz zmage v dolgem in hudem boju, to gibanje je priznalo tudi kot zakonit predstavnik ljudstva. Avtentičnost tega po svoji vsebini revolucionarnega boja je jamstvo za uresničevanje teženj demokratičnih sil, ki se bojujejo za neodvisni in svobodni Vietnam, za to, da bodo njegovi odnosi s svetom temeljili na enakopravnosti in vzajemnem spoštovanju, da njihova dežela ne bo prizorišče boja med interesi tujih sil.

Toda če se bodo ponavljali zlovesči znailci nestrpnosti predstavnikov saigonskega režima, ki se očitno ne morejo sprijazniti z dejstvom, da južnovietnamsko ljudstvo vzame svoje stvari v svoje roke, bo to znamenje, da bo boj za uresničenje sporazuma, čeprav zelo zapleten in verjetno dolg, moral upoštevati tudi močan odpor tam, kjer je odpor proti težnjam ljudstva obstajal tudi v dneh oboroženega boja.

Ljudstvo Južnega Vietnama bo moralo tako rekoč brez predaha nadaljevati z drugimi političnimi sredstvi boj za spoštovanje pridobitev, ki si jih je izbojevalo, in za izpolnitev sporazuma, ki naj deželi dokončno prinese mirno in varno prihodnost.

Komentar

Pariški sporazum

Pariški sporazum o prenehanju vojne v Vietnamu je podpisan in začeljnajo se dnevi miru za ljudstvo, katerega ves mladi rod pozna samo strahote, rušenje in ubijanje. Svetovna sila, potem ko je leta in leta uporabljala ogromna sredstva in najsoodobnejše opremljeno vojaško silo, da bi spravila na kolena malo deželo, je naposled spoznala, da ne more pokoriti neutrašnega vietnamskega ljudstva, zato je morala poiskati izhod v sporazumu.

Za vietnamsko ljudstvo pa se zdaj odpira možnost, da se posveti zdravljenju ran, ki mu jih je zadal eden izmed najbolj krutih pohodov v zgodovini vojn. Na prizorišče stopajo zdaj

mednarodni in vietnamski dejavniki, ki morajo na podlagi sporazuma uresničiti določila, na katerih bodo zgradili temelje za mirno življenje Vietnama, posebno Južnega, v katerega se zdaj očitno prenaša središče političnih naporov in dogajanj - in ustvarijo okoliščine za združitev Severa in Juga.

V teh trenutkih, ko delajo prve poskuse, da bi spoznali smisel tega zgodovinskega dogodka, zgodovinskega ne samo za Vietnam, pa nekatere resnice in nauki iz te hude in dogotrajne vojne šele prihajajo na dan.

Vojna v Vietnamu je vnovič potrdila, da je proti nekemu narodu, tudi če je majhen, zato pa trdno odločen biti se za svoje pravice do življenja in

Delegacija antifašističnega odbora za vzhodni Kras je dne 1. februaria izročila tržaškemu županu peticijo z 2300 podpisi, ki zahteva ureditev strelišča na Opčinah, kjer so bili umorjeni Pinko Tomažič, Viktor Bobek, Ivan Ivančič, Simon Kos in Ivan Vadnal. V neposredni bližini strelišča so bili umorjeni tudi številni talci. Kot je znano ima strelišče v zakupu združenje strelcev. Spominsko obeležje je sicer ohranjeno, vendar pa je mučniški kraj ograjen in je dostopen samo ob spominskih svečanostih. Župan Spaccini je delegaciji obljubil, da bo posrbel za čimprejšnjo rešitev vprašanja.

Povišanje cen je povzročila Andreottijeva vlada

Kakor se je predvidevalo, uvedba IVE je povzročila povišanje cen. Vlada pa trdi, da ni temu vzrok IVA in je napovedala ukrepe za ugotovitev vseh neopravičenih podražitev.

Ti ukrepi so neučinkoviti, ker — kot se je izkazalo že preteklega avgusta, ko so poskusili uvajati maksimalno ceno — slonijo izključno na kontroli administrativnih organov policije. To so demagoški ukrepi, ki hočejo ustvariti prelom med odjemalci in malimi trgovci, na katere se je že lanskega avgusta kazalo kot na edine odgovorne za naraščajočo draginjo.

V tem smislu se je izrazila okrožnica Medministrskega odbora za cene (CIP). V tej okrožnici se apelira na ljudstvo, naj nadzoruje trgovce in obrtnike.

Toda taki klici so lažjivi, predvsem ko vlada s svoje strani ne prevzame nobenega ukrepa proti velikim proizvajalcem — ki so prav te dni povišali cene, katerim so vteli prejšnje ukinjene davke in novo davčno pristojbino IVA — in ne proti zajedavskim prekupčevalcem.

V državi, kjer je ljudstvu bilo vedno nemogoče doumeti tako zapleten in nepravičen davčni sistem, kot je italijanski, ki teži skoraj izključno na ramenih delovnega ljudstva in malih davkoplačevalcev, je Andreotti-Mala-

godijeva vlada še enkrat ukrepala neodgovorno in prepozno.

Kaj lahko predvidevamo iz tega kaosa, v katerega so nas vrgli? Ko bodo trgovci na drobno premostili razumljivo zmedo ki jih je zajela, se bodo morali spoprijeti s težkimi obveznostmi: redno upravljanje registrov, periodično vplačevanje davčnih zneskov.

Če temu dodamo še podražitev najemnin za trgovine, povišanje cen v proizvodnji, obremenitev cen zaradi zajedavskega prekupčevanja, vidimo kako se je trgovec znašel pred dvojno izbiro, iz katere ni rešitve: ali povišati cene, s tveganjem da se bo nakup skrčil; ali pa jih ne povišati, ampak ta rešitev bi prizadejala marsikateremu izmed njih znatne težave.

Kako iziti iz tega stanja? Ni dovolj da obtožujemo. Potrebna je strnjena enotna akcija vseh demokratičnih političnih sil, sindikatov in organizacij, ki zastopajo tiste družbene sloje, ki so najbolj prizadeti. Treba je da se ustanovijo enotni odbori proti druginji, katerih cilj mora biti revizija zakona IVA. Zahtevati moramo primerne ukrepe za nadzorovanje cen potom ugotovitve stvarnih proizvodjskih stroškov. Končno, ostati morajo nedotaknjene najemnine za trgovine in stanovanja.

B. I.

Priprave na 5. deželno konferenco KPI

(Nadaljevanje s 3. strani)

silam partija predstavlja bistvena vprašanja, med katerimi je tudi celotna rešitev vprašanj slovenske narodnostne manjšine v deželi.

Iz kongresov sekcij in nato od deželne partijske konference se pričakuje doprinos za vrednotenje in izpopolnitev izhodišča, ki ga predlagajo komunisti. To bo tudi izhodišče za zabavno volilno kampanjo, ki je pred nami, za izvolitev novega deželnega sveta.

M. C.

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

KULTURNI DOM

Ferdinand Raimud

KRALJ GORA IN LJUDOMRZNIK

Romantično-komična
Igra v 3 dejanjih

v soboto, 10. februaria ob 20.30
(izven abonmaja)
v četrtek, 15. februaria ob 20.30
(abonma red E)
v petek, 16. februaria ob 16. uri
(abonma red G)
v nedeljo, 18. februaria ob 16. uri
(abonma red F - okoliški)

premiera je bila v petek, 2. februaria

Filibert Benedetič

PRAVILA IGRE

V ponedeljek, 12. t.m. ob 15.30

○

Saša Škufca

JANKO IN METKA

otročka spevoigra v treh dejanjih
V torek, 13. t.m. ob 16. uri

PRISPEVKI ZA DELO

V počastitev spomina pokojnih staršev
Bruno Zerjal iz Boljunca daruje 3.000 lir
za sklad Dela.

ZAHVALA

Vsem, ki so z nami sočustvovali ob izgubi našega dragega

Vojka

se toplo zahvalujemo. Posebno zahvalo izrekamo g. župniku Komjancu, darovalcem cvetja, pevcem in pevkam

Zaljujoča družina Cotič
Sovodnje

DELO

glasilo KPI za slov. narod. manjšino
Direktor Marija Bernetič
Ureja uredniški odbor
Odgovorni urednik:
Anton Mirko Kapelj
Uredništvo in uprava: Trst, Ul. Capitolina, 3 - telef. 744-046 - 744-047
Dopisništvo v Gorici: Ul. Locchi, 2
Letna naročnina 1.000 lir
Poštni tekoči račun: Tst 11/7000
Tisk: Tiskarna Riva, Trst, Ul. Torrebianca 12.